

הערכאה ה'נאורה' מול בית הדין ה'חשוך', האמנם?

לאחרונה עלתה לכותרות סוגיית המזונות בהליך גירושין המתנהל בבית הדין, סביב החלטה חדשה של הרבנות הראשית. בהחלטה נקבע שעל הדיינים להתחשב במצבה הכלכלי של האם קודם פסיקת דמי המזונות המוטלים על האב. בהחלטה זו יש משום חידוש בכך שאין לחייב את האב בלבד במזונות ילדיו כפי שמורה ההלכה. לכאורה נראה שלא קיימת גמישות בהלכה בעניין זה ולכן נדרשה הרבנות הראשית לסוגיה. החלטה זו נופלת כפרי בשל בידי מי שמתמיימים להיות מעצבי דעת קהל בישראל ובוחרים לחבוט בממסד הדתי בכל הזדמנות ולהצביע על קיבעון ושמרנות. בכתבה זו בחרתי להאיר דווקא את מגוון הדעות ומחלוקות הפוסקים, המעידות ומדגימות את עומק החשיבה של הז"ל הרגישות והחשיבות הרבה שיחסו ליחסים הבינאישיים, בסוגיה משיקה, חיוב הבעל במזונות אשתו. בחרתי להעלות עניין זה בעקבות פסק דין רבני (פד"ר) עדכני שנתקלתי בו לאחרונה. בפד"ר בית הדין הגדול בתיק 992236/1 נדון חיוב בגט והיתר נישואין ואגב כך חיוב במזונות אשה. בפד"ר הנ"ל תובע האיש שמאס באשתו לחייבה בגט או לחילופין להתיר לו לשאת אשה אחרת. הדיינים בפסיקתם סוקרים את דעות הפוסקים, להלן אחד הציטוטים הנוגע לסוגיית המזונות. מובא בשו"ת תורת אמת למהר"א ששון סי' קפו, הבהרה לפסיקת הרמב"ם בסוגיית טענת 'מאיס עלי' כעילה לגירושין: "...שעיקר טענת מאיס עלי כלפי כפיה לגרש או כלפי ביטול חיוב המזונות, אינו אלא משום שהטוען כך נחשב אנוס כלפי קיום חובותיו לבן או בת זוגו, וכגון אשה הטוענת שבעלה מאוס עליה, נחשבת אנוסה כלפי חובתה לחיות איתו כאשה עם בעלה. דעת הרמב"ם היא שכופים אותו לגרשה, שהרי אין שום תועלת בנישואין אלו". נראה אם כן שעפ"י דעה זו, משעה שמערכת היחסים בין בני זוג השתבשה לכדי מצב בלתי הפיך, בטלו החיובים ביניהם. ולענין המזונות, בהלכות גירושין (ו,ל) פוסק הרמב"ם שבעל ששלח גט לאשתו חייב במזונותיה עד קבלת הגט. כלומר, עצם חיוב האשה לקבל גט או לדעות אחרות גט וכתובה (הבית שמואל אבן העזר עז, ו), פוטרים את הבעל מתשלום מזונות. לדעת חלק מהפוסקים קיימת תלות מוחלטת בין עצם קיום הנישואין לחיוב המזונות. לדעה אחרת חיוב המזונות נובע מעצם החיים המשותפים. בעל החי בנפרד מאשתו אינו מחויב במזונותיה (צפנת פענח על הרמב"ם, אישות יב,ב). ההיגיון ההלכתי שמודגם בסוגיה זו, אינו נהיר וברור בערכאות אזרחיות. לא אחת זוכה אשה בתביעת מזונות בבית משפט לענייני משפחה כשבמקביל מתנהלת תביעת גירושין מטעם הבעל בבית הדין, תביעה שהדיינים הכריעו בה שעל בני הזוג להגיע להסכם גירושין. הגדילה לעשות השופט ריבלין בפסיקת 'פיצויי מוניטין' לגרושה / מזונות לגרושה, בבע"מ 4326/04. בערכאה האזרחית אין כל זיקה בין מערכת היחסים בין בני הזוג וחיובי הבעל כלפי אשתו. כלומר, הערכאה האזרחית הנחשבת לנאורה ומודרנית, הנושאת בגאון את דגל זכויות הפרט, נתפסת לעתים כמי שרומסת ברגל גסה את עקרונותיה שלה. הבעל נדרש לעיתים לכלכל אשה שמערכת הזוגיות ביניהם הסתיימה. מנגד, בית הדין הרבני שנתפש כחשוך ומקובע, ישקול לפטור את הבעל מחיוב המזונות מהנימוקים שנסקרו לעיל. כדאי וראוי אם כן להתייחס במלא הכבוד לבתי הדין הרבניים הפוסקים עפ"י הדין העברי, דין התורה. כבר אמר החכם מכל אדם במשלי פרק ב': אֵ בְנֵי, אִם-תִּקַּח אֶמְרֵי; וּמִצְוֹתַי, תִּצְפֹּן אֶתְּךָ. בְּהִקְשִׁיב לַחֲכָמָה אֲזַנְךָ. ט אֲזוּ--תִּבְיֹן, צֶדֶק וּמִשְׁפָּט; וּמִיִּשְׁרִים, כָּל-מַעְגַל-טוֹב".